

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΤΟΥ «ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ» ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙ «ΕΚΛΟΓΗΣ» ΚΑΙ «ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ» ΒΙΒΛΙΚΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ

Υ Π Ο

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. ΜΑΤΣΟΥΚΑ Δρ. Θ.

Δ'

Ἡ περὶ «προορισμοῦ» διδασκαλία, ὡς ἐξετέθη, ἀποτελεῖ τὸν καρπὸν τῆς θεολογικῆς σκέψεως τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν περὶ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ δογματικὴν ἀποψιν. Ὡς ὅμως ἐτονίσθη ἤδη ἀπεκλείσθη ὁ ὀργανικὸς δεσμὸς πρὸς τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας. Παρ' ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἐν λόγῳ θεωρία ἐξῆρε μίαν σπουδαίαν πλευρὰν τοῦ κηρύγματος τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Τὸ ἔργον δηλ. τῆς χάριτος εἶναι ἀποκλειστικῶς τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν πεπτωκότα ἄνθρωπον. «Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον» (Ἐφ.σ. 2,8). Ἐξ ἄλλου ἡ κρίσιμος ἀνάπτυξις τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, χωρὶς ὅμως σαφήνεια, παρουσιάζεται εἰς τὸ ἰδιάζον σημεῖον τῆς σχέσεως πεπτωκότος πλάσματος καὶ Δημιουργοῦ ἐντὸς τῶν ἱστορικῶν διαστάσεων. Ἐν προκειμένῳ ἠγνοήθη παντελῶς τὸ πεδῖον τοῦτο καὶ ὁ τόνος ἔπεσεν ἀποφασιστικῶς ἐπὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς «ἐκλογῆς» καὶ τοῦ «προορισμοῦ». Πῶς ὅμως ὁ ἄνθρωπος δέχεται τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ καὶ πολὺ περισσότερον κατὰ ποῖον τρόπον νοεῖται ἡ δραματικὴ σύγκρουσις ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ; Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ διδασκαλία αὕτη οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν. Ἡ περὶ «ἐκλογῆς» καὶ «προορισμοῦ» ὅμως διδασκαλία συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὴν δραματικὴν αὐτὴν σύγκρουσιν. Ὁ «ἀπόλυτος προορισμὸς» ἠμβλυνε κατὰ πολὺ τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τοῦ βιβλικοῦ αὐτοῦ γεγονότος. Ποῖος ὅμως ὁ χαρακτήρ τῆς βιβλικῆς περὶ «προορισμοῦ» διδασκαλίας;

Ὁ κυριαρχῶν τόνος εἰς τὴν ὅλην πορείαν τῶν ἀγιογραφικῶν γεγονότων τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης εἶναι ἡ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ («ἐκλογῆ») τοῦ περιουσίου λαοῦ, τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν ἐν Χριστῷ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας σεσωσμένων μελῶν. Καὶ εἰς τὸν ζωηρὸν αὐτὸν τόνον ὑπάρχει κατὰ τὸ ἄκρως χαρακτηριστικὸν καὶ ἀξιοσημείωτον. Εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις ἡ «ἐκλογῆ» γίνεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ συγκατάθεσις φαίνεται ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένη. Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ γεγονὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ «ἐκλογῆς» τῶν μαθητῶν του. Πρέ-

πει ὁμως συγχρόνως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ «ἐκλογὴ» καὶ ὁ «προορισμὸς» εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νοοῦνται κατὰ τρόπον ἀπόλυτον καὶ ἀνέκκλητον⁴⁸. Τὰ μέλη ἐν τῇ κοινωσίᾳ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ διαφυλάσσουν τὴν σωτηρίαν των ἐν «φόβῳ» καὶ «τρόμῳ». Ὁ κίνδυνος τῆς ἐκπτώσεως τῶν μελῶν ἐκ τῆς κοινωσίας τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σατανᾶ ἀποτελεῖ πάντοτε τὸ κύριον θέμα μὲ τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται ὁ Ἄπ. Παῦλος εἰς τὰς Ἐπιστολάς του. Εἰς τὴν ὅλην δὲ ἱστορίαν τῆς Θείας Οἰκονομίας (Heilsgeschichte) τὸ συγχιλονιστικώτερον γεγονός ἐστὶν ἡ «ἐκπτώσις» τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τοῦ «προορισμοῦ» του. Ἡ «Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» ἤρθη ἐκ τῶν φυσικῶν κληρονόμων καὶ ἐδόθη «ἔθνει, ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς» (Ματθ. 21,43). Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ἄπ. Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολὴν (Κεφ. 9-11) ἐξετάζει τὸ πρόβλημα τοῦτο, δηλ. τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς κοινωσίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐξ ἄλλου ἡ διδασκαλία τοῦ Ἄπ. Παύλου περὶ ἐπιστροφῆς τοῦ Ἰσραὴλ δὲν φαίνεται νὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ «προορισμοῦ». Τοιοῦτον δὲν ἀναφέρει ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, ἐνῶ ἦτο εὐλογον, ἐφ' ὅσον ἐδίδασκε κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν πολλῶν τὸν «προορισμόν», νὰ ὀμιλήσῃ περὶ αὐτοῦ. Τὸ «μυστήριον» τοῦτο στηρίζεται εἰς τὴν εὐσπλαγχίαν καὶ παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ. «Δυνατὸς γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς» (Ῥωμ. 11,23).

Ἄλλοτερον χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν πορείαν τῶν ἀγιογραφικῶν γεγονότων εἶναι ἡ συνεχῆς ἀντίθεσις δύο κατηγοριῶν ἀνθρώπων. Οἱ μὲν ἐνοοῦν· οἱ δὲ εὐρίσκονται ἐν πλάνῃ. Οἱ μὲν εἶναι παρόντες εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν· οἱ δὲ βραδύνουν καὶ ἀμελοῦν. Οἱ μὲν ἐλεοῦνται· οἱ δὲ σκληρύνονται. Οἱ μὲν ἔχουν ἀνοικτὴν διάθεσιν· οἱ δὲ κατέχονται ὑπὸ τῆς «παρώσεως». Οἱ μὲν ἔσχατοι γίνονται πρῶτοι· οἱ δὲ πρῶτοι ἔσχατοι. Οἱ μὲν εἶναι «ἐκλεκτοί»· οἱ δὲ ἀπορρίπτονται. Τὸ σχῆμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ κυρίως κατὰ ζωντανὸν ἐκφραστικὸν τρόπον εἰς τὰ Εὐαγγέλια, παρουσιάζεται συγχρόνως εἰς τὴν σύνολον βιβλικὴν διδασκαλίαν καὶ ἐξέλιξιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ὡς ἡ διαλεκτικὴ δύο δυνάμεων, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸν χαρακτηριστικὸν τόνον εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς Θείας Οἰκονομίας. Τὸ γεγονός αὐτῆς τῆς διαλεκτικῆς πάλιν ἐν τῶν ἱστορικῶν πλαισίων πολὺ ὀλίγον ἐγένετο ἀντικείμενον προσσχῆς ὑπὸ τῶν θεμελιωτῶν τῆς περὶ «προορισμοῦ» διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐξετάζουν τὰ γεγονότα τῆς Κ. Διαθήκης ὑπὸ τὸ φιλοσοφικὸν ἢ ψυχολογικὸν πρίσμα (π.χ. R. Bultmann κ.λ.π.). Εἰς τὴν κοινίστραν τῶν ἀντιθέσεων αὐτῶν ποῖον ρόλον παίζει ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ; Ἡ Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη ἀναφέρουν γενικῶς περὶ «ἐκλογῆς», «προορισμοῦ», «σκληρύνσεως», «παρώσεως», «παρεδόσεως» κ.λ.π. Αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ παρῶ-

⁴⁸ Βλ. ἐνδιαφερόσασ ἀπόψεις περὶ Α. Schweitzer, Die Mystik des Apostels Paulus, Tübingen 1930, σ. 107. Πρβλ. σ. 9. 10. 16. 102.

σιάζονται ὡς πράξεις τοῦ Θεοῦ. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν περὶ «προορισμοῦ» διδασκαλίαν ἐμμένουν ἐπὶ τῶν ἐκφράσεων αὐτῶν. Αἱ ἐκφράσεις αὗται εἶναι σχήματα λόγου; Ἐὰν ἕμως δεχθῆ τις τοῦτο, τότε κατὰ ποῖον τρόπον θὰ συνδέσῃ τὰ γεγονότα πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν; Διότι, ὄντως αἱ ἐκφράσεις αὗται συνδέονται μὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ἡ «ἐκλογὴ» π.χ. τοῦ περιουσίου λαοῦ καὶ τῶν ἄλλων μελῶν ἀποτελεῖ τὸν κορμὸν καὶ τὸ νεῦρον τῆς ὅλης περὶ σωτηρίας βιβλικῆς διδασκαλίας. Ἡ «σκληρυνσις» καὶ ἡ «πώρωσις» εἶναι μία ζωντανὴ ἐκφρασις τῆς ζωῆς τοῦ περιουσίου λαοῦ καὶ τῶν ὀργάνων ἢ υἱῶν τοῦ Διαβόλου. Ἡ ἐκφρασις «ἐκλεκτοὶ» ἀποτελεῖ ὄρον, ὁ ὁποῖος κατέχει τὴν κεντρικὴν θέσιν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως. Ὁ ὅρος οὗτος δὲν σημαίνει τοὺς ἀρίστους, ἀλλὰ τοὺς «ἐκλεγέντας». «Ἄλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας» (Μάρκ. 13,20).

Ματθ. 22,14.⁴⁹ ἀπολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοὶ». 25,34. «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου». Μάρκ. 4,11, «Ἵμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται». Λουκ. 10,20, «... Χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς». 12,32, «Ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν». 18,1, «Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς». Ἰω. 5,24, «Ὡσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ». 6,44. «Οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ μου ὁ πέμψας με ἔλκυσῃ αὐτόν, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ». 6,65, «Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἔλθειν πρὸς με ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένος αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρὸς». 6,70, «Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην;». 8,21, «Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἔλθειν». 8,43, «Διὰ τί τὴν λαλῶν τὴν ἔμην οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκοῦειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. Ἵμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν». 8, 47, «Ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὰ ρήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει, διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστέ». 10,27, «Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούουσιν, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, κἀγὼ δίδω αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον». 12,40-Βλ. Ἦσ. 6, 9-10, «Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπώρωσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τῇ καρδίᾳ καὶ στραφῶσιν καὶ λάσωμαι αὐτούς». 13,18. «Ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην». 15,16. «Οὐκ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς». 17, 9. «Οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι». Πράξ. 13,48. «Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον». Ρωμ. 1,24, «Διὸ παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς. 8,29-30, «Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· οὓς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν καὶ οὓς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσεν τούτους καὶ ἐδόξασεν». 9,11, «Μῆπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον,

49. Ἐνταῦθα ἀναφέρονται μόνον τὰ ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης χαρακτηριστικὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων ζητεῖ νὰ στηριχθῆ ἡ περὶ «προορισμοῦ» διδασκαλία. Ὡρισμένα ἐξ αὐτῶν λέγονται ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ γεγονότα τῆς Π. Διαθήκης.

ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ μένη». 9,13. «Καθάπερ γέγραπται τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαΐ ἐμίσησα». 9,15, «Τῷ Μωυσεῖ γὰρ λέγει· ἐλθέσω ἐν ἄν' ἐλεῶ, καὶ οἰκτιρήσω ἐν ἄν' οἰκτιρώ. Ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ». 9,18, «Ἄρα οὖν ἐν θέλει ἐλεεῖ, ἐν δὲ θέλει σκληρύνει». 9,21. «Ἡ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὁ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὁ δὲ εἰς ἀτιμίαν;». Κορινθ. Α', 2,7. «Ἄλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡμῶν». 6,20, «Ἐγοράσθητε τιμῆς· δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν». Γαλ. 1,15, «ὅτε δὲ εὐδόκησεν, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ». Ἐφεσ. 1,4-5. «Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατ' ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος οὐτοῦ...». Φιλιπ. 2,13, «Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλει καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας». Κολ. 1,12, «Ἐὐχριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ Ἰωανῶσαντι ὑμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν φωτί». Ἄποκ. 20,15, «Καὶ εἴ τις οὐκ εὗρήθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός». Πρβλ. Ἄποκ. 13,8. 17,8. 20,12-14. Α' Πέτρ. 1,9.

Ἄς ἴδωμεν ἕμους ἐν ἀναλύσει τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς βιβλικῆς αὐτῆς περὶ «ἐκλογῆς» καὶ «προορισμοῦ» διδασκαλίας. Κατ' ἀρχὴν βασικὸν στοιχεῖον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν προεκτεθεισῶν ἀπόψεων, εἶναι ὁ ἠθικὸς ἀγὼν μεταξύ «ἐκλεκτῶν» τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν «κωιδῶν» τοῦ Διαβόλου. Τὸ γεγονός τοῦτο πολὺ ὀλίγον ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ «θεολογικοῦ προορισμοῦ». Ὁ «βιβλικὸς προορισμὸς» ἔρχεται εἰς στενὴν σχέσιν πρὸς τὸν ἠθικὸν αὐτὸν πόλεμον μεταξύ τῶν δυνάμεων τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶ. Ὑπάρχει κάποιος χαρακτηριστικὸς τόνος εἰς τὴν διαλεκτικὴν σχέσιν μεταξύ τῶν σεσωσμένων, τοῦ «ἐκλεκτοῦ γένους», τῶν «γεγραμμένων ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς» καὶ τῶν ἀντιθέων δυνάμεων. Εἰς τὸ πεδῖον ἕμους τῆς ἠθικῆς αὐτῆς πάλης ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ τελεσίδικος λύσις καὶ ἡ δίδουσα τὸν κυριαρχοῦντα τόνον. Ἡ «σκληρυνσις» καὶ ἡ «πώρωσις», τὴν κατάστασιν τῶν ὁποίων κατὰ τὰς βιβλικὰς ἐκφράσεις, ἐπιφέρει ἡ βούλησις τοῦ Θεοῦ, νοοῦνται ὡς γεγονότα, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τῆς ἠθικῆς αὐτῆς πάλης. Κατ' αὐτὴν ὁ ἀντιστρατευόμενος εἰς τὸ θεῖον θέλημα ἄνθρωπος ἠττάται ὀλοσχερῶς ἐνώπιον τῆς κυριαρχίας καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ καὶ ἄρα «σκληρύνεται». Ἡ «σκληρυνσις» πρέπει νὰ νοηθῇ ἐντὸς τῆς διαλεκτικῆς αὐτῆς καὶ ὄχι μόνον ὡς καθ' ἑαυτὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ ταῦτα ποῖαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχη ὁ «θεολογικὸς» πρὸ καταβολῆς κόσμου «προορισμὸς» πρὸς τὴν ἠθικὴν αὐτὴν πάλην; Συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀπολύτου διπλοῦ προορισμοῦ δὲν εὗρίσκεται συγκεκριμένον νόημα εἰς τὴν ἐν λόγῳ κατάστασιν τῆς σχέσεως αὐτῆς μεταξύ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ. Ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» δηλ. δὲν ἀφίνει χώρον εἰς τὸ γεγονός, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ πάλη αὐτὴ γίνεται συμφώνως πρὸς ἐν βασικὸν στοιχεῖον τῆς ἱστορίας τῆς Θείας Οἰκονομίας. Κατ' αὐτὴν προβάλλεται ὁ σκοπὸς νὰ προφυλαχθῇ

τὸ «ἐκλεκτὸν γένος» ἐκ τῆς ἐνδεχομένης «ἐκπτώσεως» αὐτοῦ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σατανᾶ. Ἡ βιβλικὴ διδασκαλία περὶ «ἐκλογῆς» καὶ «προορισμοῦ» δίδει τὸν παραμυθητικὸν τόνον εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους «ἐκλεκτοὺς» κατὰ τῶν ἔργων τοῦ σκότους. Τὸ κέντρισμα διὰ δημιουργίαν τοῦ «θεολογικοῦ προορισμοῦ», ὡς τὸ θέλουν ὁ Toynbee καὶ ὁ Spranger, δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν «ἐν φόβῳ» καὶ «τρόμῳ» βίωσιν τοῦ γεγονότος περὶ ἐνδεχομένης ἥττης κατὰ τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἀντιθέων δυνάμεων. Τὸ κέντρισμα αὐτὸ ἀποτελεῖ βεβαιότητα διὰ τὴν κατοχὴν τοῦ προνομίου τῆς δημιουργίας. Συνεπῶς ὁ παραμυθητικὸς τόνος μόνον εἰς τὴν βιβλικὴν διδασκαλίαν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀληθινήν του ἐκφρασιν, διότι θέτει ὡς σκοπὸν τὴν ἐνίσχυσιν τῶν «ἐκλεκτῶν», ὥστε νὰ μὴ ἀπολέσουν τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐκπέσουν εἰς τὴν ἀπώλειαν⁵⁰. Ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» ἐξηφάνισε πᾶν ἔγχος παρομοίας σκέψεως. Οἱ «ἐκλεκτοὶ» τῆς Κ. Διαθήκης ἀγωνιοῦν διὰ νὰ μὴ ἀπολέσουν τὸν στέφανον τῆς νίκης· διὰ τοῦτο καὶ ἔχουν ἀνάγκην παραμυθίας. Ὁ «ἐκλεκτὸς» τοῦ «θεολογικοῦ προορισμοῦ» δὲν ἀγωνιᾷ, ἀλλὰ ὡς προνομιούχος «κεντρίζεται» διὰ τὴν ἀνοδὸν καὶ τὴν δημιουργίαν. Ἴσως θὰ ἠδύνατό τις καὶ εἰς τὸν «ἐκλεκτὸν» τοῦ «θεολογικοῦ προορισμοῦ» νὰ διῖδῃ στοιχεῖα τῆς ἠθικῆς πάλης. Ὅμως ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν βιβλικὴν ἄποψιν ἀποτελεῖ μίαν ὑπόθεσιν τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητος.

Πέραν ὧν τούτων εἰς τὴν δραματικὴν σύγκρουσιν μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ παρουσιάζεται ὡς λύσις καὶ διέξοδος ἡ ὑποταγὴ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς μετανοίας. Ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν βιβλικὴν «κλήσιν» καὶ «ἐκλογὴν» ἔχουν δεσπόζουσαν θέσιν. Ἐντὸς τῆς σφαίρας αὐτῆς ἐκδηλώνεται ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀτεγκτος καὶ στυγνὸς «διπλοῦς προορισμὸς» μεταβάλλει τὸ γεγονὸς τῆς μετανοίας εἰς μίαν οὐδετέραν καὶ χωρὶς ἀποφασιστικῆν σπουδαιότητα κατὰστασιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν καθίστανται χωρὶς νόημα καὶ ἡ «ἀντιστροφή τῶν ρόλων» (Reversal of Roles), κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Toynbee⁵¹. Τοιοιουτρόπως ὁ ρόλος τῶν Ἰουδαίων μετὰ τὴν ἀρνητικὴν τῶν στάσιν ἔναντι τοῦ ἔργου τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἀνστήθη εἰς τὰ ἔθνη. Χωρὶς τὸ σχῆμα τῆς μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς πολλὰ γεγονότα εἰς τὴν βιβλικὴν ἱστορίαν μένουσιν ἀνεξήγητα. Καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἁπ. Παύλου διδασκομένη ἐπιστροφή τοῦ Ἰσραὴλ νοεῖται ἐντὸς τοῦ ἰδίου σχήματος. Ποῖον ὧν νόημα δύναται νὰ ἔχῃ ἡ «ἀντιστροφή τῶν ρόλων» εἰς τὸν «θεολογικὸν προορισμόν»; Ἡ ἀπάντησις καθίσταται κατὰ πάντα προβληματικὴ. Βεβαίως, διὰ τῶν ἀνωτέρω εἶναι δύσκολον νὰ θεμελιωθῇ συστηματικὴ διδασκαλία περὶ ἐλευθερίας καὶ αὐτεξουσίου ὑπὸ

50. Πρβλ. A. Schweitzer, Geschichte der Leben-Jesu-Forschung, 6 Aufl. Tübingen 1951 σ. 400-402.

51. Toynbee, σ. 307-17.

τήν φιλοσοφικήν μορφήν. Ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας π.χ. εἰς τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Παῦλον ἀναφέρεται εἰς τὸ γεγονός τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν κοσμικῶν δυνάμεων τῆς ἀμαρτίας. «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰω. 8,32). «Τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς Χριστὸς ἠλευθέρωσε· στήκετε οὖν καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε» (Γαλ. 5,1). Τὸ γεγονός τοῦτο τῆς συντελουμένης διὰ τῆς «γνώσεως» καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἐλευθερίας δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ. Ἡ μετάνοια κινεῖται εἰς μίαν ἰδιαιτέραν διάστασιν ἐν σχέσει πρὸς τὸ γεγονός τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον χαρίζει τὴν ἐλευθερίαν. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἠθικὴ πάλη ἢ ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου συντελεῖται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς προσωπικῆς σχέσεως, ἥτοι τῆς συναντήσεως προσώπων. Ὁ Θεὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔρχονται εἰς σχέσιν ὡς πρόσωπα καὶ ἄρα ἡ σχέσις τῶν εἶναι σχέσις ἐλευθερίας. Ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς καθορίζεται καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεται εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου⁵². Ποία ὅμως εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος ἀνθίσταται ἢ ἀποδέχεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν δυνάμεθα συστηματικῶς νὰ καθορίωμεν. Ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» ὅμως ἀμβλύνει πᾶσαν σπουδαιότητα τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, καθιστῶν συγχρόνως τὴν «ἀντιστροφήν τῶν ρόλων» ἐν παίγνιον χωρὶς ἰδιαιτέρον νόημα. Τὸ νόημα ὅμως αὐτὸ ἀκριβῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν σχέσιν τῶν δύο προσώπων, Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, εἰς τὴν σχέσιν δηλ. τῆς ἐλευθερίας.

Ἐξ ἄλλου ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» μεταθέτει τὸ θεολογικὸν καὶ ἀνθρωπολογικὸν πρόβλημα ἐκ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου εἰς μίαν ἀκαθόριστον περιοχὴν σχέσεως μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Μὲ ἄλλους λόγους ἢ «ἐκλογὴ» καὶ ὁ «προορισμὸς» κατὰ τὴν βιβλικὴν διδασκαλίαν, ἀντιθέτως πρὸς τὰς τάσεις τοῦ «θεολογικοῦ προορισμοῦ», συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας. Ἡ ἄποψις τῆς «ἐκλογῆς» τῶν σεσωσμένων πρὸ καταβολῆς κόσμου, ὡς τοῦτο διατυπώνεται π.χ. εἰς τὸν Πρόλογον τῆς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς, τονίζει τὸ γεγονός τῆς πρὸ καταβολῆς κόσμου ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἐντὸς τῆς ἐν Χριστῷ κοινωνίας, ἥτοι ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» ἀλλάσσει ἐν προκειμένῳ τὸν τόνον. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τούτου ὁ τόνος πέπτει ὄχι ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀποφάσεως διὰ τὴν «ἰδρυσιν» τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος σωτηρίας, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς «ἐκλογῆς» τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σεσωσμένων δι' αὐτήν. Καταβάλλεται δηλ. προσπάθεια νὰ προσαρμοσθῇ ἡ περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλία εἰς τὸν «προορισμὸν» τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ὄχι ἀντιστρόφως. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ὅμως δὲν ἔχει εἰς τὴν Ἐπιστολὴν αὐτὴν ὡς θέμα τὸν «προορισμὸν», ἀλλὰ τὴν οὐσίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ φράσις «ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν ἀνθρώποις...» ρίπτει τὸν τόνον ἐπὶ

⁵² Πρβλ. Ἰω. 15,22, «Ἐὶ μὴ ἤλυθον καὶ ἐλάλησα αὐταῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἴχουσιν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἀμαρτίας».

τοῦ γεγονότος τῆς πραγματώσεως τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου. Προώρισε τὴν Ἐκκλησίαν δι' ἡμᾶς καὶ ὄχι ἡμᾶς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ «ἐκλογή» καὶ ὁ «προορισμὸς» δὲν ἀποτελοῦν ὑπόθεσιν προσωπικῆν τῶν «ἐκλεγομένων» ἢ «προοριζομένων», ἀλλὰ ὑπόθεσιν τοῦ σωτηριώδους ἔργου. Ἡ ὄλη ἐπιτέλεσις τοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου συλληφθέντος τούτου ἔργου γίνεται δυνάμει τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς βουλήσεως τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς δημιουργεῖ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο ἐν προκειμένῳ συμφώνως πρὸς τὸ παύλειον πνεῦμα δὲν ὑπάρχει κυρία διδασκαλία περὶ «προορισμοῦ» ἐνὸς ἀριθμοῦ σεσωσμένων, ἀλλὰ διδασκαλία περὶ τῆς φύσεως τοῦ σωτηριώδους ἔργου. Ὁ Μ. Ἀθανάσιος εἰς τὸν Β' Λόγον κατὰ Ἀρειανῶν λίαν χαρακτηριστικῶς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ «προορισμοῦ» συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Προλόγου τῆς πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολῆς. Μεταξὺ ἄλλων λέγει τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα· «Πῶς οὖν ἐξελέξατο, πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς εἰμῆ, ὡς αὐτὸς εἶρηκεν, ἐν αὐτῷ ἦμεν προτετυπωμένοι; Πῶς δὲ ὅλως, πρὶν ἀνθρώπους κτισθῆναι, ἡμᾶς προώρισεν εἰς υἰοθεσίαν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ Υἱὸς πρὸ τοῦ αἰῶνος τεθεμελιώτο, ἀναδειξάμενος τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν; Ἡ πῶς, ὡς ἐπιφέρει λέγων ὁ Ἀπόστολος, ἐκληρώθημεν προορισθέντες, εἰμῆ αὐτὸς ὁ Κύριος, πρὸ τοῦ αἰῶνος, ἦν θεμελιωθεῖς, ὥστε αὐτὸν πρόθεσιν ἔχει ὑπὲρ ἡμῶν πάντα τὸν καθ' ἡμῶν κληρον τοῦ κρίματος ἀναδέξασθαι διὰ τῆς σαρκός, καὶ λοιπὸν ἡμᾶς ἐν αὐτῷ υἰοποιηθῆναι;»⁵³. Ἐκ τῶν θέσεων τούτων τοῦ Μ. Ἀθανασίου, αἱ ὁποῖαι βεβαίως διευτυπώθησαν λόγῳ τῆς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἀρνήσεως τῆς ὑπάρξεως τοῦ προαιωνίου Λόγου, συνάγεται κάτι τὸ ἄκρως σπουδαῖον. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἡ υἰοθεσία χωρὶς νὰ προϋπάρχῃ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ, προοριζόμενον, διὰ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο. Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν ἀποψιν θέλει νὰ τονίσῃ καὶ ὄχι τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν «ἐκλογήν» ἐνὸς ἀριθμοῦ σεσωσμένων πρὸ καταβολῆς κόσμου. Συγχρόνως ἡ στενοτάτη αὕτη συνάρτησις («ἐκλογῆς» καὶ «ἀπολυτρωτικοῦ») ἔργου εἰς τὴν Κ. Διαθήκην δὲν ρίπτει τὴν σκιάν τῆς «ἀπορρίψεως» τῶν μὴ ἐκλεγέντων» κατὰ «προορισμόν». Ἡ θετικὴ «ἐκλογή» δὲν συνεπάγεται τὴν ἀρνητικὴν «ἐκλογὴν» ἢ τὴν «ἀπόρριψιν» τῶν μὴ σεσωσμένων.

Τοιοτοτρόπως εἶναι ἀδύνατον νὰ διατυπωθῇ βάσει τοῦ βιβλικοῦ πνεύματος «διπλοῦς προορισμὸς» τοῦ τύπου *Supralapsarismus*. Ὁ Ἀπ. Παῦλος δὲν ἀναφέρει ὅτι ἡ «ἐκλογή» πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐν ἀποτέλεσμα ἐνὸς αἰτίου ἢ καθορισμοῦ. Ἡ ἀποψὶς αὕτη περὶ αἰτίου δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ οὔτε ἐκ τοῦ κλασσικοῦ χωρίου, «ὅτι οὐδὲ πρόεγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· οὐδὲ δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὐδὲ ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσε· οὐδὲ δὲ ἐδικαίωσε τούτους καὶ ἐδόξασεν» (Ρωμ. 8, 29-30). Ἐν προκειμένῳ ἡ πρόγνωσις δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀφετηρία καὶ αἷτιον τοῦ

53. Μ. Ἀθανασίου, Λόγος Β', Κατὰ Ἀρειανῶν, P.G. 26,305-309.

προορισμοῦ. Μία τοιαύτη ἔρμηνεία μᾶλλον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐσταθήσῃ βάσει τοῦ παυλείου πνεύματος. Ἡ πρόγνωσις δὲν εἶναι καθοριστικὸν αἴτιον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν «ἐκλογὴν» καὶ τὸν «προορισμόν». Ἡ πρόγνωσις δὲν ἔχει τὸ νόημα, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς διδομεν εἰς τὰς ἐκφραστικὰς παραστάσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐπισημαίνεται ἢ ἐκ τῶν προτέρων βάσει στοιχείων πρόβλεψις μιᾶς ἐξελίξεως ἐνὸς γεγονότος. Ἐνταῦθα ἔχει τὸ νόημα τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ κατὰ διάστασιν ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου. Δὲν ὑπάρχει δηλ. διδασκαλία περὶ τῆς αἰτίας τοῦ «προορισμοῦ», ἀλλὰ περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἐξελίξεως ὅλων τῶν φάσεων τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου. Ὁ ἀόριστος τῶν ρημάτων οὐδόλως ἀναφέρεται εἰς γεγονότα ὑπερβατικά καὶ ὑπεριστορικά, ἀλλὰ καθαρῶς ἱστορικά, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ Ἅπ. Παῦλος κάμνει λόγον ἐκτενῆ εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἐπιστολήν. Τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον εἶναι τὸ «πρῶτον κινεῖν», θὰ ἔλεγε κανεὶς, καὶ ὅχι ἡ αἰτιοκρατικὴ πρόγνωσις. Ἐπειδὴ προ-γινώσκειται τὸ ἔργον τοῦτο, προ-γινώσκονται καὶ τὰ σεσωσμένα μέλη, διότι δὲν νοεῖται ἡ κοινότης τῆς σωτηρίας χωρὶς τὰ μέλη αὐτά. Ἡ «κατὰ πρόθεσιν» κλήσις καὶ ἡ πρόγνωσις συνδέονται μὲ τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ σωτηριῶδες ἔργον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν διδασκαλίας, πίπτει ὁ τόνος. Τὸ ἐν λόγῳ ἔργον εἶναι διὰ τὸν Ἀπόστολον πλέον ἡ ἱστορικὴ πραγματικότης. Ἡ «κλήσις» ἐγένετο ὡς μία συνέπεια τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἔργου τούτου εἰς τὰς ἱστορικὰς μορφάς. Ἡ ὅλη κίνησις ἐκ τῆς «προγνώσεως» μέχρι τῆς «κλήσεως» εἶναι διαδοχικὴ ἐκτύλιξις τῶν φάσεων τοῦ ἔργου ἐντὸς τῆς ἐνιαίας γραμμῆς αἰωνιότητος καὶ ἱστορίας, οὐδόλως δὲ ἐνέχει στοιχεῖα αἰτιοκρατικὰ καὶ καθοριστικά. Εἰς τὴν ἱστορικὴν θέσιν ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ λάβῃ ρόλον ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ σωτηριῶδους ἔργου. Ὡς δὲ λέγει ὁ Α. Schweitzer εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰ. Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἅπ. Παύλου ὁ «προορισμὸς» συνδέεται μὲ τὴν ἠθικὴν στάσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ τὰ μέλη ἐν Χριστῷ «προορίζονται δικαιοῦνται καὶ ἐπειδὴ δικαιοῦνται προορίζονται». ⁵⁴ Μὲ ἄλλους λόγους ἡ Κ. Διαθήκη δὲν διδάσκει «προορισμόν» ὠρισμένων ἀριθμῶν πιστῶν, ἀλλὰ «προορισμόν» τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἐκλέγονται τὰ ὄργανα τῆς διαδόσεως καὶ στερεώσεως τοῦ κηρύγματος τῆς σωτηρίας. Ἡ «ἐκλογὴ» αὕτη εἶναι καθοριστικὴ; Ἔχει τὸ νόημα τοῦ «ἀπολύτου διπλοῦ προορισμοῦ»; Μία θετικὴ ἀπάντησις βάσει τῶν δεδομένων τῆς βιβλικῆς διδασκαλίας ἐν τῷ συνόλῳ εἶναι κατὰ πάντα προβληματικὴ. Φαίνεται ὅτι ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» ἐξήρησε τὴν «ἐκλογὴν» ἐκ μόνης τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας, τὸ ὁποῖον, συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ «προορισμοῦ» ἴσταται ὡς κάτι τὸ τρίτον μεταξύ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν «σωζομένων» ἢ «ἀπολλυμένων». Εἶναι φανερὰ ἐν προκειμένῳ ἡ ἀπόκλισις ἐκ τοῦ βιβλικοῦ πνεύματος.

54. Α. Schweitzer, Die Mystik..., σ. 107.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «ἐκλογὴ» τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Μωυσέως, τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων δὲν ἀφορᾷ κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ πρόσωπον ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν. Οὗτοι ἀποτελοῦν ὄργανα τοῦ ἔργου του. Ἐκεῖνο δηλ. τὸ ὅποῖον προέχει δὲν εἶναι ἡ διδασκαλία περὶ τῆς «ἐκλογῆς» ὠρισμένων προσώπων, ἀλλὰ ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως καὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου. Μὲ ἄλλους λόγους, ἡ «ἐκλογὴ» καθίσταται ὄχι «προσωπικὴ», ἀλλὰ «συλλογικὴ». Ὁ Ἀβραάμ π.χ. καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος εἶναι ὄργανα μιᾶς κοινότητος. Ἐκάστη κοινότης ἔχει μίαν ἰδιαιτέραν θεμελίωσιν, ὁ «προορισμὸς» ὅμως αὐτῆς νοεῖται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως Αὐτοῦ. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ ἀνευρίσκονται εἰς τὴν ζωὴν τοῦ περιουσίου λαοῦ, τῆς ἐκκλησίας (qahal) αὐτοῦ, τῆς κοινότητος τοῦ Qumran καὶ τῆς νέας ἐν Χριστῷ κοινωνίας ἐντὸς τῶν μορφῶν τῆς Ἐκκλησίας⁵⁵. Ἀντιθέτως ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» σαφῶς ἐτόνισε τὸν ἀ τ ο μ ο κ ρ α τ ι κ ὸ ν χαρακτήρα εἰς τὸ γεγονὸς τῆς «ἐκλογῆς». Κατὰ τὴν βιβλικὴν ὅμως διδασκαλίαν ὑπάρχουν συλλογικὰ σώματα, τὰ ὅποια ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σατανᾶ καὶ ὄχι οἰοσδήποτε μεμονωμένως ἐκλεγείς. Ἡ ἰσραηλιτικὴ κοινότης καὶ ἡ πρώτη ἐν Χριστῷ Ἐκκλησία ἀπετέλεσαν τὴν βάσιν τῆς «καθολικῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας»⁵⁶. Ὁ «προορισμὸς» τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὴν Κ. Διαθήκην νοεῖται ἐκκλησιολογικῶς καὶ χριστολογικῶς. Δὲν ὑπάρχει δηλ. «προορισμὸς» ὡς ἀνεξάρτητος διάστασις καὶ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας. Προηγεῖται ἡ Ἐκκλησιολογία καὶ ἡ Χριστολογία καὶ ἐντὸς αὐτῶν τῶν διαστάσεων ἀναφύεται ὄργανικῶς ἡ περὶ «προορισμοῦ» διδασκαλία. Ἡ δὲ βιβλικὴ διδασκαλία περὶ τῆς σωτηρίας ἐξαίρει τὸ γεγονὸς τῆς νίκης τῆς Ἀναστάσεως, δυνάμει τῆς ὁποίας οἰκοδομεῖται ἡ Ἐκκλησιολογία. Θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπη τις ὅτι ὁ «ἀπόλυτος προορισμὸς» συμφῶνως πρὸς τὴν φύσιν τῆς διδασκαλίας του εὐρίσκει ἔρεισμα ἐπὶ τῆς νομικῆς θεωρίας περὶ ἀπολυτρώσεως. Ταῦτο ὅμως δὲν συνέβη εἰς τὴν πραγματικότητά. Οἱ σχολαστικοὶ θεολόγοι ἀνέπτυξαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ προορισμοῦ χωρὶς ἐξάρτησιν ἐκ τῆς ὡς ἄνω θεωρίας, ὡς γενικῶς ἡ διδασκαλία αὕτη δὲν ἔσχε ὄργανικὸν δεσμὸν πρὸς τὰς περὶ σωτηρίας δογματικὰς ἀντιλήψεις τῆς Δύσεως. Ἐπίσης εἶναι παράδοξον τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Αὐγουστίνος καὶ ὁ Λούθηρος, οἱ ὅποιοι δὲν υἱοθέτησαν τὴν νομικὴν περὶ ἀπολυτρώσεως διδασκαλίαν, ταχθέντες μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας περὶ τῆς νίκης τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τοῦ θανάτου, τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ Δια-

55. Bl. Weber, σ. 490 κ. ἐξ.

56. A. Schweitzer, Die Mystik..., σ. 178. Ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσκέπτετο μὲ βάσιν «οἰκουμενικὴν», ἀλλ' ἐνήργει κατὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν τρόπον τῆς ἀποκλειστικότητος.

βόλου⁵⁷, ανέπτυξαν τὸν «ἀπόλυτον προορισμὸν» κατὰ κάποιον συστηματικὸν τρόπον.

Ἔτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ θεωρία τοῦ «προορισμοῦ» εἶναι ἡ σχέσις μεταξύ τῆς πρὸ καταβολῆς κόσμου «ἐκλογῆς» καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῶν χρονικῶν γεγονότων. Ἡ βιβλικὴ διδασκαλία γνωρίζει ἱστορικὰ γεγονότα καὶ ἱστορικοὺς ἀγῶνας διὰ τὴν προβολὴν τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ. Ἡ «ἐκλογὴ» ὄλων τῶν ὀργάνων τοῦ ἔργου αὐτοῦ συνδέεται μὲ ἱστορικὰ καὶ χρονικὰ περιστατικά. Ποίαν σχέσιν ἔχει ὁμως ὁ πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου «προορισμὸς» ἐν σχέσει πρὸς τὸ θετικὸν νόημα τῆς βιβλικῆς ἱστορίας; Ἡ ἱστορία διὰ τὸν ἄνθρωπον ἔχει οὐσιαστικὸν νόημα διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἰδικῆς του ἱστορίας ἐναντι τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν ὁμως «προορίζεται» πρὸ καταβολῆς κόσμου, ποία εἶναι ἡ ἐννοια τῆς ἱστορίας του ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν τοῦ Θεοῦ; Ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» τοιοιτοτρόπως εὐρίσκειται ἐνώπιον ἐνὸς ἐκ τῶν δυσκολωτέρων προβλημάτων. Μήπως κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας αὐτῆς ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἱστορικὴ, ἀλλὰ ὑπερῆστορικὴ καὶ ὑπερχρονικὴ; Ὁ «ἀπόλυτος προορισμὸς» κινδυνεύει νὰ ἐκληφθῇ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ὡς συμφωνῶν πρὸς μίαν θετικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐρώτημα.

Ἡ βιβλικὴ «ἐκλογὴ» ἔχει καταφανῆ τὰ στοιχεῖα τῆς χρονικότητος καὶ ἱστορικότητος. Παραλλήλως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦτο ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπάλεια νοοῦνται ὡς γεγονότα ἐντὸς τῆς πάλης τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐντάσεως μεταξύ παρόντος καὶ μέλλοντος, ἱστορίας καὶ μελλοντικῶν ἀποφασιστικῶν ἐξελίξεων εἰς τὰ φάσεις τῆς Θείας Οἰκονομίας. Οἱ «ἐκλεκτοὶ» καὶ «προωρισμένοι», οἱ γεγραμμένοι «ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς» ἀποτελοῦν τὴν ἐντὸς τοῦ ἱστορικοῦ σατανοκρατουμένου χώρου («κοινωνίαν») τῆς ἀγάπης καὶ ἀληθείας. Ἡ ἐντασις μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν περιοχῶν λαμβάνει νόημα ἐντὸς τῆς διαλεκτικῆς ἱστορίας καὶ μελλοντικῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἤδη εἰσέβαλε εἰς τὴν ἱστορικὴν κοίτην. Τὸ παρὸν εἶναι καὶ μέλλον καὶ τείνει πρὸς μέλλον. Τὴν πορείαν αὐτὴν ἀκολουθοῦν οἱ «ἐκλεκτοὶ» τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ὡς ἐρχομένη πολὺ συντόμως πρὸς τελικὴν συντριβὴν τοῦ κακοῦ. Ἡ «ἐκλογὴ» δηλ. τῶν «ἀγίων» τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ νοεῖται ὑπὸ τὸ ἐσχατολογικὸν πρίσμα.⁵⁸ Ἡ ἐσχατολογικὴ αὕτη διὰ στασις θεμελιώνεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος τοῦ θριάμβου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ Ἀνάστασις θραύει πᾶσαν ἀντιστοιχίαν ἢ συμμετρίαν μεταξύ κατὰ «προορισμὸν» σωτηρίας καὶ ἀπωλείας. Ὁ «θεολογικὸς προορισμὸς» κυριολεκτικῶς ἀπεγύμνωσε τὴν Σωτηριολογίαν ἐκ τοῦ νευρώδους τούτου στοιχείου.⁵⁹ Ἡ ἀντίθεσις μεταξύ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ,

57. C. Aulen, σ. 55 κ. ἐξ. 117 κ. ἐξ.

58. A. Schweitzer, *Geschichte*, σ. 401.

59. Βλεπ. Althaus, σ. 526 κ. ἐξ.

ἡ ὁποία ἐξαλείφεται μὲ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως, εἰς τὸν «θεολογικὸν προορισμὸν» ἐγένετο ἀντίθεσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἑαυτὸν Του. Ἡ ἐσχατολογικὴ κοινότης τῆς Κ. Διαθήκης, «προωρισμένη» νὰ παλαίση κατὰ τῶν ἀντιθέων δυνάμεων, ἐκφράζει συγχρόνως τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν δοξολογίαν πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας⁶⁰. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀπ. Παύλου εἶναι χαρακτηριστικὴ διὰ τὸ νόημα τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐν Χριστῷ ἐσχατολογικῆς κοινότητος, ἥτοι τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ παρόντα μέλη «προωρίσθησαν» διὰ νὰ διεξαγάγουν εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους. Ὁ «θεολογικὸς προορισμός», ὁ ὁποῖος παρουσιάζει οὕτως ἢ ἄλλως τὸν φιλοσοφικὸν ντετερμινιστικὸν χαρακτήρα, ἀσχέτως ἂν ὀφείλεται ἢ «ἐκλογῇ» εἰς τὴν ἐλευθέραν βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἐξήλειψε τελείως τὸν ἐν λόγῳ χαρακτήρα τοῦ «βιβλικοῦ προορισμοῦ». Τοῦτο ἐξ ἄλλου ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν ἔργων τῶν συγχρόνων δογματικῶν, ὡς τοῦ K. Barth, D. Weber, P. Althaus, κ.λ.π., τὰ ὁποῖα προσανατολίζονται, ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο, εἰς τὸ βιβλικὸν πνεῦμα.

*

Διὰ τῆς παρουσίας μελέτης κατεβλήθη προσπάθεια νὰ ἀποδειχθῶν ὠρισμένοι θέσεις ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ «προορισμοῦ» θεολογικῆς διδασκαλίας. Ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ ἐν λόγῳ διδασκαλία τῆ ἐπιτροπῆ τοῦ γενικοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς Δύσεως συνεδέθη πρὸς τὴν Ἀνθρωπολογίαν καὶ τὴν Θεολογίαν, οὐδέποτε ὅμως ἐξηρτήθη ὀργανικῶς ἐκ τῶν δογματικῶν θέσεων περὶ τοῦ σωτηριώδους ἐν Χριστῷ ἔργου. Παρέμεινε τρόπον τινα μία ἀνεξάρτητος περιοχὴ σκέψεως. Ἡ Σχολαστικὴ θεολογία καὶ ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς ἐκυοφόρησαν καὶ διετήρησαν τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν ἐντὸς τῶν κόλπων των κατὰ τρόπον ἀντιφατικὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν περὶ ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως ἀντίληψιν. Διὰ τοῦτο πάντοτε ἐπεχειρεῖτο ὁ συμβιβασμὸς μεταξὺ τῶν δύο τούτων διδασκαλιῶν. Ἡ προτεσταντικὴ Μεταρρύθμισις λόγῳ τῶν θεολογικῶν καὶ ἀνθρωπολογικῶν προϋποθέσεων αὐτῆς εὔρε πρόσφορον ἔδαφος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς.

Γενικῶς ἡ περὶ τοῦ «ἀπολύτου προορισμοῦ» διδασκαλία ἐν σχέσει πρὸς τὸ βιβλικὸν πνεῦμα ἀπέκλινε αἰσθητῶς ἐκ τοῦ νοήματος τοῦ περὶ «ἐκλογῆς» καὶ «προορισμοῦ» κηρύγματος τῆς Κ. Διαθήκης. Ἡ διδασκαλία αὕτη ἐξήλειψε τὸ νόημα τῆς ἡθικῆς πάλης μεταξὺ ἀληθείας καὶ σκότους, κατέστησε προβληματικὴν τὴν σχέσιν ἐλευθερίας τῶν προσώπων τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἐτόνισε τὸν ἀτομοκρατικὸν χαρακτήρα τῆς σωτηρίας, ἐκτοπίσασα τὸν ἐσχατολογικὸν, συλλογικὸν καὶ ἱστορικὸν χαρακτήρα τῆς «ἐκλογῆς» τοῦ

60. E. Schlink, Der kommende Christus und die kirchlichen Traditionen. Gottingen 1961, σ. 45.

περιουσίῳ λαοῦ, τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν μελῶν τῆς ἐν Χριστῷ Ἐκκλησίας, καὶ γενικῶς προσβλήθη ὡς μία ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἀνεξάρτητος ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ὡς κάτι τὸ τρίτον μεταξὺ τῆς «προοριζούσης» τοῦς πάντας βουλήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου.